

FIGYELŐ

A BOBERHAUSI VITA A DUNAVÖLGYRŐL

NEM TÚLZÁS-E egy maroknyi egykorú, de különböző nemzetiségű fiatalember egyhetes találkozásának az átmeneti személyes élményen túl nagyobb és tágabb tüneti jelentőséget tulajdonítani? Szabad-e nemzetenként két-három emberen keresztül a korszellemet és a kortársi közös élményt, az európai vagy legalább is a délkelet európai fiatal-ság arcát keresni és meglátni?

E két kérdést — melynek jegyében ezek a sorok íródnak — egy Németországban október elején lefolyt összeövetel veti fel, amelyen sűrítve és tömörítve, szellemi és tudományos síkra emelve, de a váltott szó közvetlenségével kapott hangot Németország és a dunai államok csaknem minden időszerű problémája. Az összeövetel neve „Südosteuropa-Kolleg“ volt, amelyhez — mint a meghívója mondja — „Albániából, Bulgáriából, Ausztriából, Romániából, Jugoszláviából, Csehszlovákiából, Ukrajnából és Magyarországból fiatal akadémikusokat, tanítókat, parasztokat, diákokat és munkásokat látnak vendégül“. A találkozás gondolata a német fiatal-sági mozgalom, a Jugendbewegung egy különös és teljesen egyedülálló alakulatától, a Schlesische Jungmannschaft-tól indult ki. Ma, mikor a német ifjúsági szervezetek sokféleségét szépszerével vagy parancsszóval beolvasztották a Hitler-Jugendbe, a Schlesische Jungmannschaft nem más, mint fiatal férfiak életre szóló közössége, akik elől az utánpótlást elvágták, de akiket így is összeköt és előrevisz a közös eszmény, a közös cél és a közös múlt. Még jóformán gyerekek voltak, amikor Farkas Gyula irányításával először járták be Magyarországot és utána évenként meg-megújuló csapatokban, mint a germán népvándorlási erő késői hordozói, egész Délkelet-Európát, az Óriáshegységtől a Marica-folyóig. Közülük harmincöt öltözött be a kötelező bolgár munkaszolgálatosok, a trudovari-k zöldesszürke egyenruhájába s akkor, 1928-ban, bizonyára nem gondolták, hogy a magukkal hozott módszer nyomán néhány esztendő múlva egész Németországot ellepik ezek a zöldesszürke egyenruhák. Gyalog, hátizsákosán, kevés pénzzel megismerték a Dunavölgye tájait és földjét, népeit és embereit s ami kezdetben ösztön és vállalkozási kedv volt, az, mire férfivá értek, tudássá és öntudattá keményült.

Ezen Schlesische Jungmannschaft emberei voltak azok, akik karöltve a berlini egyetem Magyar Intézetével a Délkelet európai-Hetet megrendezték és vezették s az ő otthonukban, a Boberhausban — Sziléziában a Bober-folyó partján, a finom, középkorias Löwenberg városkában — voltak az előadások és laktak a résztvevők. S a mondtak nélkül talán érthetetlen lenne, hogy ki hív meg, ki mer meghívni a nemzeti elzárkózás mai Németországában másországbeli embereket tanácskozássra, bensőséges együttlétre, vállalván a „nemzetköziség“ kiközösítő vádját. Ezek tehették, mert valamennyien tagjai a nemzeti szocialista pártnak, legtöbbjük állami szolgálatban van, nem egy vezetőhelyet foglal el. A német fiatal-ság keretén belül ők azok, akik eleget igyekeznek tenni nagy tanítójuk, Moeller van den Bruck szavának: „Nem elég, ha a német ifjúság politikus ifjúság, most megint szellemileg átdolgozott fiatal-sággá kell lennie“. Ez vonatkozik egyébként általában azokra, akik átmentek a Jugendbewegung, különösképen a cserkészlet szűrőjén.

A Schlesische Jungmannschaft-ot tehát helyzeti energiája alkalmassá tette arra, hogy ezt a, Sziléziában három év óta első, nemzetközi találkozást megrendezze. Az összeövetelnek hivatalos súlyt és jelleget adott az, hogy résztvett a sziléziai tartományi elnök képviselője és több német egyetem diákvezére, Studentenschaftsführere, ami ma Németországban csaknem a rektorral egyenrangú hatalom és tekintély. Az előadásokban, vitákban

nagyobbrészt éppen ezek voltak a szóvivők, ami kijelentéseiknek bizonyos távlatot adott, mert fontosabb megállapítások előtt nem mulasztották el hangoztatni, hogy hatvankét millió német néptárs nevében szólnak.

ILYEN VOLT A HÁTTÉR és ilyen a levegő, amelyben a Délkelet-európa-Kollégium létrejött és lezajlott. Mindennap más-más ország kiküldöttei tartottak előadásokat, referátumokat és feleltek az élénk vita folyamán felmerülő kérdésekre. Mindjárt az elején Németország került sorra és ez a kollégium menetét bizonyos irányban döntően befolyásolta. A königsbergi egyetem diákvezére az új, fiatal Németország felfogását tisztázta olyan alapvető fogalmakkal szemben, mint nép, állam, birodalom. Fejtegetéseinek természetesen kicsendülése volt a Reichsidee, a birodalmi gondolat és a németiség európai, elsősorban dunavölgyi küldetése. A birodalmi gondolat lett ezután az egész hét megbeszéléseinek magva és mértékegysége. Minden előadó önkénytelenül is ehhez viszonyította mondanivalóját. Ez volt a választóvíz, amely könyörtelenül megmutatta a különbözőségeket és az ellentétet és azt a látszatot keltette, mintha ezek a különböző nemzetbeli fiatalok éppen olyan idegenül és mereven állnának egymással szemben, mint apáik. Az egyívású nemzedékek közös élménye — ami tulajdonképpen említésreméltóvá, vigasztalóvá és biztatóvá teszi ezt a találkozást — más szinten, távolabb a politikától mutatkozott meg.

A németek szószólója abban a hangnemben foglalkozott a népiség, az állam és a birodalom fogalmaival, mint a Harmadik Birodalomban általában szokásos. Végző érvként a Führer valamelyik kijelentésére hivatkozott, pontosan idézvé az illető beszéd dátumát és helyét. Gondolatmenetét abba a ma mindenütt olvasható és hallható terminológiába vagy talán inkább frazeológiába öltöztette, amely szinte a szavakat is barna uniformisba bujtatja. Furcsa és csak németeknél lehetséges jelenség ez: e fiatalok mindegyike átérzi és átéli azt, amit mond, de nem akarja vagy nem tudja szavait az egyénien átélt kifejezés fokára hevíteni. Ez azután a külföldi szemlélő előtt úgy tünteti fel a német fiatalság nagyrészét — éppen a Schlesische Jungmannschaft és a hozzá hasonlótól eltekintve — mintha csak betanult frázisokat csépelne tovább.

Ez a stílus természetesen nagyon megnehezítette a német birodalmi gondolat megértését. A megfogalmazás lazaságához hozzájárult még az a szinte vallásosnak nevezhető rajongás, amivel a németek ezt az eszmét eszménnyé emelik és a tudományos megalapozottság merő hiánya, ami az előbbivel szorosan összefügg, mert belőle következik. Így a boberhausi összejövetelen elhangzott német előadás gondolatmenetét nehéz követni, még nehezebb magyar nyelven visszaadni. Meg kell elégednünk azzal, hogy jellemző részleteket idézetszerűen kiragadunk és így igyekezünk képet alkotni. Ha ez a kép csak odavetett színfoltok összhatását kelti bennünk, akkor lesz a legpontosabb, mert magukban a németekben sem él összefüggő, aprólékosan kidolgozott egész.

A NÉP ISTEN CÉLJÁNAK ESZKÖZE a földön, idézi a mai német fiatalok olvasottabb ja Moeller van den Bruckot. A nép mi vagyunk, mondja a nagy többség a leckét, a nép: a munkás és a paraszt, ahogy a Vezérrel szemben áll, ahogy a Vezér beszél hozzá. A nemzet és a nép fogalma nem mindig fedi egymást. A nemzet néppélevésének útja a szocializmuson keresztül vezet. A Szocializmus nélkül nincsen nép. Ez a szocializmus azonban természetesen nem marxizmus vagy más mesterségesen kiagyalt elmélet, hanem nemzeti szocializmus, helyesebb szóval tulajdonképpen népi szocializmus. Ez a szocializmus a nemzet gazdasági és kulturális javainak szerves és

arányos elrendezése a néppéválás érdekében. Szóval végső fokon szocializmus egyenlő néppel és nép egyenlő szocializmussal.

Az állam a népnek, e n e k a népnek szervezeti formája, testesülése, megnyilatkozási alakja, viselője a nép akaratának, letéteményese minden hatalomnak, hordozója minden felelősségnek. „Totális állam“? Ilyen tulajdonképpen nincs is, mert Hitler ezt a két szót sohasem ejtette ki. A nemzeti szocialista elgondolás szerint az állam népállam, ellentétben a francia nemzetállammal. A népállam a néppéválás fejlődésének egyik legfontosabb pontja, egyúttal a legkitűnőbb megkülönböztető a liberális és racionalista francia, „nyugatias“ felfogással és kifejezési móddal szemben.

„A népállamot — hadd idézzünk szószerint egy mondatot, stíluspróba-képpen is — nem lehet elérni sem fasizmussal, sem jezsuitizmussal, sem bolsevizmussal, sem Versailles-al“.

Versailles — ez a legfőbb jelszó. Versailles már régen nem csupán a békeszerződést jelenti. Versailles a fiatal nemzeti szocialista német szemében szimbóluma, varázsigeje minden rossznak, minden némettelennek, elindítója és oka annak a rettenetes német nyomornak, a „Notlage“-nek, amely minden éles valósága ellenére lassan szintén frázissá kopik a folytonos emlegetéstől és ráhivatkozástól. Versailles — ezt is részletesen kifejtették a Délkelet-Európa-Kollégiumon — jelenti ma a francia, sőt általában a nyugatias szellemet, amelytől a nemzeti szocializmus tudatosan és öntudatosan elfordul. De jelenti a francia politikai és katonai hegemoniát is Európában, különösképpen annak délkeleti részén, a hegemoniát, amelyet Franciaország éppen Versailles-ban kényszerített ki. Ez adja meg a birodalmi gondolat politikai háttérét.

Ezen a politikai, sőt reálpolitikai megfontoláson és a népállam eszméjének misztikussá tágításán keresztül jutott el a német diákság hivatalos képviselője a birodalom gondolatáig. További fejtegetéseinek során is kevés volt a történelmi és a tudományos motívum. Kijelentette, hogy a „Reichs-idee“ idea és nem ideológia. „A német fiatalság borzadva gondol arra, hogy ebből a legszentebb, legmagasztosabb eszméjéből szobatudósok holmi rendszert csináljanak.“ A birodalmi gondolat a német szellem univerzális beállítottsága. A birodalmi gondolat tulajdonképpen a németiség örök küldetése, hogy a kultúra terjesztésében és védelmében előrs és hátvéd legyen, hogy utat törjön és irányt mutasson. Ez a misszió benne van a német vérben, tehát elvitázhatalan, megdönthetetlen. „Több, mint kötelesség: vérbeoltott valóság.“

Ennek a küldetésnek iránya és célja most az, — állítják — hogy a német földön fakadt új eszméket és elszánásokat elvigye Európa kisebb népeihez és felszabadítsa őket a francia szellemiségtől és politikai gyámkodástól. Geopolitikai adottságok következtében természetes, hogy elsősorban Délkelet-Európa népeiről van szó.

Eddig tartott — természetesen a patétikus, szónoki és érzelmi részek elhagyásával — a birodalmi gondolat lényegének ismertetése. Ettől kezdve a németek szószólója már csak a délkelet-európai népek együttműködéséről, a dunavölgyi közösségről szolt. Valamennyi ittlakó nép érzi, hogy Versailles eszméi — a francia forradalom eszméi — nem elégítik ki, új formákat, új megnyilatkozási lehetőségeket keresnek. Francia vezetés helyett új vezetésre vágyódnak. Német elgondolás, a „Leistungsprinzip“ szerint vezetésre az alkalmas, aki a legteljesítőképesebb. Minden nép megteszi a magáét, minél jobban igyekszik kifejezni önmagát, hogy így teljesítőképesebb, tehát a vezér legyen.

A délkelet-európai népek együttműködésének — tudatosan kerülték a Reich szót — formája csak az a forma lehet, amelyben az új szellemiségben élő népek — ismét szándékosan nem nevezték néven önmagukat — élnek: a bajtársias közösségen nyugvó vezérelv. Mint ahogyan ilyen bajtársiasan együttélő kisebb közösségekben a vezér a közösségből magából került ki és

nem egyéb, mint primus inter pares, úgy kell, hogy Délkelet-Európa népeinek közössége is létrejöjjön és vezettség. Itt már nem is említhették volna a mai német példát, mert a primus inter pares elve nem a helyzet valóságából fakad. „Hogy melyik nép lesz az első az egyenlők között, azt az idő és a történelem dönti el“, — egyre ez volt a németek végszava.

AKÁR UDVARIASSÁGBÓL a jelenlevő külföldiek iránt, akár politikából, ezek a német fiatalok nem mondták ki, hogy a birodalmi gondolat egyenlő leime a délkeleteurópai vagy a dunavölgyi népek közösségében a német vezérrel. Ugyancsak óvakodtak a nem-német ember számára visszásán hangzó „Ostraum“ vagy „Südostraum“ kifejezésektől is. De nem kellett túlságosan éles fülek a hallásra, hogy az ember nyilvánvalóan megértse, miről van szó. Ez kitűnt abból is, hogy az előadást követő, különben nagyon tárgyilagos vitában, a németek minden erejükkel azt bizonyították, hogy a birodalmi gondolatnak semmi köze sincs az imperializmushoz. Mert a magyarok kivételével valamennyi többi külföldi kiküldött azzal utasította el a birodalmi gondolatot és a dunavölgyi népek németekajánlotta közösségét, hogy azt imperializmusnak bélyegezte.

A Farkas Gyula és Keresztury Dezső vezetésével megjelent magyar résztvevők nem szálltak vitába sem a német szószólvól, sem magával a gondolattal. Nem nevezték imperializmusnak és nem bizonyítottak rá logikai ugrásokat. Nem igyekeztek „megfogni“ az előadót azzal, hogy a primus inter pares elve csak valóban egyenlők között lehetséges, már pedig Délkelet-Európában a népek között a számbeli és területi aránytalanságokon kívül világnézet tekintetében is óriási egyenlőtlenségek állnak fenn. Nem próbálták ad absurdum vezetni a dolgot azzal, hogy a bajtársias közösségen alapuló birodalmi eszme vagy dunavölgyi együttműködés ennek következtében igenis lehetővé válnék, de csak akkor, ha valamennyi nemzet nemzeti szocialista lesz.

A magyar résztvevők a német birodalmi gondolattal szemben hivatkoztak a magyar birodalmi gondolatra, Szent Istvánnak és Szent István koronájának történelmi birodalmára és a német küldetéssel szemben a magyarság történelemigazolta dunavölgyi küldetésére. Nem állították, hogy kilencmillió ember fedezi szavukat, még azt sem, hogy a fiatalság számbeli többsége áll mögöttük. Elmondták azt a régi-új elképzelést — mit ma „a húszévesek és a harmincasok jobbjai“ vallanak magukénak. Nem mondták ki azt a szót, hogy „revízió“, de kijelentették és kifejtették, hogy „a történet ritmusában majdan újra előálló Magyar Birodalomban“ a Széchenyi-féle nemzetiségi fogalom lesz irányadó. És amikor a németek és a többiek részéről egyszerre és egyhangúan hangzott el a kérdés, hogy a fiatal magyarok mikor és milyen feltételek között képzelik a Nova Hungária létrejöttét, ezzel akarván az egészre szintén imperialista mázt kenni, akkor a felelet az volt, hogy sem az időpontot, sem a feltételeket nem mi határozzuk meg, hanem azok a népek és népcsoportok, amelyek a Kárpátok karéján belül élnek. Egyedül azoktól függ, hogy mikor látják be, hogy a Szent Korona alatt jobb és teljesebb az életük. Egyedül azok szabják meg a feltételeket, melyek alapján ismét hajlandók a Magyar Birodalom testének részei lenni. Mi megteszszük kötelességünket Széchenyi jegyében a Csonkaországban élő kisebbségekkel szemben és megszervezzük az elszakított magyarság kisebbségvédelmét.

Figyelemre méltó, hogy ezt a tárgyilagos és — használjuk egyszer joggal ezt a hitelétvesztett szót — lovagias felfogást sem a németek, sem az utódállamok kiküldöttei nem igyekeztek ügyes politikai sakkhúzásnak tekinteni, annyira szervesen következett azokból az előadásokból és referátumokból, amelyeket a magyar résztvevők „A magyar állameszme különböző kifejezései ezer év alatt“ „Nép és fiatalság Magyarországon“ és „A nagyhatal-

mák és a Dunavölgye“ címmel elmondottak. Természetes, hogy például a román kiküldött a maga részéről kétségbevonta, hogy valaha is el fog következni az az idő, amikor az elszakított népek újra a Szent Korona részei akarnak lenni. De ő és a többiek is elismerték, hogy a magyar birodalmi gondolat történelmi és tudományos szempontból megalapozottabb, — szétvetné ennek a beszámolónak a kereteit, ha az ebben az irányban ott elmondottakat részleteznék — reálpolitikai szemszögből valóságosabb és külországbeliek számára rokonszenvesebb, mint a Reichsidee.

A DÉLKELETEURÓPAI-HÉT RÉSZTVEVŐINEK különböző nemzeti-sége ezen a ponton ütközött ki leginkább és itt nyilvánult meg legkevésbé a közös kor és a közös korszellem. Ez akkor tűnt ki és hozott létre a találkozás; résztvevői között közösségi érzést, amikor a fiatalság helyzetéről és feladatairól volt szó. Egymásután állt fel a német, a román, a bolgár, a szudétanémet, a magyar és mondta el a maga népe ifjúságának küzdelmét, sokszor vergődését. És amikor a munkához, a célokhoz, a feladatokhoz került, akkor a többiek csodálkozva néztek egymásra: hiszen ezt akarjuk mi is. Csak a német Volkskunde-nek nevezi, a román Monográfia sociologiei-nek, a magyar szociográfiának vagy társadalomkutatásnak.

Még a hármás célkitűzés is ugyanaz: tudományos, politikai és szociális. Meg akarják ismerni, fiatal németek, románok, magyarok és a többiek egyaránt, hogy mi a nép, milyen a nép, milyen az ország szociális tagozódása és felépítése. Csak úgy bízhatnak abban, hogy férfivá válván, jobb, igazabb politikát csinálnak az előttük járóknál, ha a szociális politikát, de a politikát általában, megelőzi az egész társadalom pontos ismerete.

Aki látta a tudományos eredmények és módszerek kicserélődésének örömét, aki látta, hogy különböző nemzetiségű, sokszor ellenséges fiatalok egymástól tökéletesen függetlenül ugyanazt akarják és ugyanazt cselekszik, akik látták, hogy a meglévő szociológiai irodalomból történetesen mind ugyanazt használták fel és vetették el, az bízhatik abban, hogy a korszellem és a kortársi szellem talán létrehoz ezekben a fiatalokban valami újat és vigasztalót. Talán az a kis negyedévi szociográfiai folyóirat, amelynek megindítását elhatározták, az első biztató jel. A sok összeroppant internacionálé után talán megszülethetik a tudományosan és tárgyilagosan gondolkozó fiatal nacionalisták szupemadonáléja.

Lehet, hogy a reálpolitika szemszögéből nézve mindez fiatalos ábránd és éretlen próbálgatás. De engedtessek meg a fiatalságnak, hogy idealista elképzeléseiből és elgondolásaiból megkíséreljen megvalósítani valamit, legalább addig, amíg fiatal. Joga és kötelessége ez az ifjúságnak.

BOLDIZSÁR IVÁN

KÜLPOLITIKAI SZEMLE

A marseille-i orgyilkosság — Sándor király politikája — a merénylet következei — a kisantant Magyarország ellen — a három nyugati nagyhatalom helyzete — a francia paktumpolitika eredményei, paktum-infláció — a francia belpolitika — a román válság — Ausztria problémája Genf ben — a Népszövetség XIII. ülészaka: Oroszország, a lengyel kisebbségi javaslat, a magyar kisebbségek vitája — a spanyol mozgalmak.

MÚLT ÉV DECEMBERE ÓTA a tragikus események egész sorozata, politikailag nagyjelentőségű mozgalmak kirobbanása bolygatja meg az emberiség nyugalalmát, különösen Európáét, amely nem képes 20 év óta megzavart egyensúlyát ismét megtalálni. Háromnegyed év alatt három államfőt veszített el Európa: Albert belga királyt, Hindenburg elnö-

köt és I. Sándort, Jugoszlávia királyát, akik közül csak egy halt meg természetes halállal. Négy vezető államférfit távolított el bűnös kéz állomáshelyéről: Dúca román miniszterelnököt, Dollfuss osztrák szövetségi kancellárt, Pieracki lengyel belügyminisztert és Barthou francia külügyminisztert. Ha ehhez hozzávesszük a februári párizsi és bécsi forradalmi fellobbanások és a júniusi németországi puccs áldozatait, - az utóbbiak között egy aktív birodalmi minisztert, egy volt birodalmi kancellárt és egy volt bajor miniszterelnököt találunk, továbbá a spanyol forradalom alatt elvérzett emberek százait és ha az év politikai eseményeinek a veszteséglistáját tekintjük, szinte több a gyászkeretes vagy véresbetűs nap ebben a tragikus esztendőben, mint az olyan huszonnégy óra, amely alatt a világ viszonylag nyugalmi helyzetben volt.

Azonban bármily mozgalmas volt is az egész esztendő, az október hónap eseményei teljesen háttérbe szorították a régebbieket úgy jelentőségükben, mint hatásukban és így azt a perspektívát is megváltoztatták, amelyből az előbbi hónapok eseményeit és következményeit megítélhetjük. Emberi részvétünk az áldozatok, a gyászborult özvegy királyné és a két nemzet felé fordul: ezt a mélységes, őszinte emberi érzést méltóságteljesen juttatta az egész magyar sajtó kifejezésre. Louis Barthou temperamentumos, makacs, kemény, de kétségtelenül tehetséges egyéniségének politikája rányomta bélyegét Európára. Ez a politika, amely mindinkább zsákutcába kezdett jutni, rövidesen elvezetett volna önmaga eklatáns csődjéhez. Kezdeményezőjének a véletlen körülmények összejátszása által provokált erőszakos halálával az ő veszélyesen egyoldalú politikai elgondolása elkerülte a mindenki számára megnyilvánuló bukást, ami hogy így történt, nemcsak Magyarország, hanem Európa szempontjából igen sajnálatos.

Sándor királyt elérte tragikus sorsa; Damoklész kardja, amely 15 év óta feje felett lebegett, lecsapott reá. A szerencsétlen uralkodó Radics meggyilkolása és a vidovdani alkotmány felfüggesztése, a diktatúra kihirdetése óta tudta, hogy halálra van ítélve, mert minden lépésénél leleselkednek reá a horvát vagy macedon-bolgár fanatikus összeesküvők. Ez a kétségtelenül intelligens, de kegyetlen és nyilvánvalóan szűk látókörű államfő elsősorban szerb volt. Amikor a délszláv álom beteljesüléséért dolgozott és amikor az egységes délszláv keretbe akarta a horvátokat, szlovéneket és bosnyákokat betömi, a bolgárokat pedig beédesgetni, szemei előtt a szerb szupremácia lebegett, nem pedig ezeknek a népeknek testvéri egyesülése, egyenlő jogok és egyenlő kötelességek szövetségében. Ez a kérlelhetetlenül keresztül vitt törekvése a szerb főuralom megvalósítására, amelyhez 20 év óta minden eszköz jónak látszott számára, hívta ki ellene a gúzsbakötött horvátok ellenállását és gyűlöletét. Mert milyen érzelmekkel viseltethettek a különben nehezen megmozduló és inkább békés természetű horvátok az uralkodó iránt, aki megkegyelmezett az ő népvezérük orgyilkosának? Hogy a macedo-bolgárok régen halálra ítélték, afelől nem lehet kétség és hogy a szerb részről kezdeményezett szerb-bolgár kibékülési politika, amelynek első áldozata éppen a legerősebb macedo-bolgár szervezet — a hírhedt VMRO — lett, a paroxizmusig fokozta ezt a gyűlöletet, az nyilvánvaló volt a balkán népek lélektanát ismerő számára.

Jugoszlávia külpolitikai helyzete az utóbbi másfél év alatt különösen nehézé vált: a Balkán-Paktum, amelyet szövetségesei rákényszerítettek, de amelyhez Bulgária nem csatlakozott, mint említettük, érzékenyen befolyásolta Szófia irányában követett politikáját. A Párizs által kezdeményezett orosz barátságot kereső lázban egyedül Jugoszlávia maradt hűvös és elutasító. Sándor király hű volt a cári nagy Oroszország eszméjéhez, hű akart maradni a Romanoffokhoz, akik annakidején megmentették és akiknek a mai Jugoszlávia létezését köszönhetette. Ez a körülmény is ellentétbe hozta őt nagy

francia szövetségével és a kisantantbeli két másik társával. Még élesebbé vált ez az ellentét Jugoszláviának az Anschluss-szal szemben tanúsított állásfoglalása következtében. Míg a cseh szövetség számára az Anschluss a szó legszorosabb értelmében életveszedelmet jelent, mert teljes bekerítéshez vezetne, addig Jugoszlávia számára a német hatalomnak terjeszkedése délkelet felé, a közös német-jugoszláv határ azt jelentené, hogy föellenfelével, Olaszországgal szemben bizonyos politikai ellensúlyhoz jut s a két szomszédos nagyhatalom között meg tudja őrizni nemcsak függetlenségét, hanem hatalmát is. A júliusi osztrák krízis napjaiban Jugoszlávia szembe is került Olaszországgal abban a percben, amikor olasz csapatok jelentek meg Ausztria határán. Ahhoz, hogy az olasz-jugoszláv ellentétet kiegyenlítse és Jugoszláviát a német barátságtól elvonja, amelynek jelei az utóbbi hónapokban mind láthatóbbá váltak, Franciaországnak nemcsak egész befolyására és hatalmára, hanem pénzügyi erejére és diplomáciai ügyességére lett volna és van szüksége. Sándor király párizsi útjának célja lett volna, hogy ennek a meg egyezésnek a feltételeit — a felsorolt Összes szempontok tekintetbevételével — leszögezze. Nagyon valószínű, hogy azoknak a meggyőző eszközöknek, amelyekkel Párizs ma rendelkezik, sikerült volna, ha nem is jelentékeny áldozatok nélkül, a jugoszláv királyt országával együtt visszavinni Párizs politikájának a bűvkörébe. Az aztán más kérdés, hogy az így megállapított feltételek elég rugalmasak lettek volna-e arra is, hogy az annyszor megkísérelt olasz-jugoszláv megegyezést is létrehozzák.

A marseille-i orgyilkosság, amelyet minden civilizált országban egyértelműen elítéltek, sok szempontból teljesen megváltoztatta a helyzetet: mindenesetre kétségtelen, hogy új fejezet nyílt az európai politika változatos történetében. Az első visszahatás Jugoszláviában éles szemrehányás volt Franciaország ellen. Hiszen nyilvánvaló, hogy a francia rendőrhatalóságok könnyelmű felületessége nagy mértékben elősegítette a merénylet sikerét. Ez tehát a szerb közvéleményben pillanatnyilag erős elhidegülést eredményezett a francia szövetségessel szemben, aki királyuk életét nem tudta megvédeni. Ezt a rossz benyomást volt hivatva ellensúlyozni az a tény, hogy a köztársaság elnöke személyesen utazott el Belgrádba Sándor király temetésére. Tudtunkkal a történelemben egyedülálló eset, hogy egy nagyhatalom államfője a kis szövetséges fővárosába ellátogatott volna. Valószínű az is, hogy Franciaország spontán fogja mindazokat a feltételeket teljesíteni, amelyekért Sándor királynak Párizsban nehéz politikai küzdelmeket kellett volna folytatni. Ma befejezett tényként lehet tehát elfogadni, hogy egyrészt a francia-jugoszláv szövetség erősebben áll, mint valaha, másrészt akisantant szövetség egyes tagjai most mindent elkövetnek, hogy szövetségük megerősödve kerüljön ki ebből a megpróbáltatásból. Az egész Belgrádban összegyűlt apparátus — Lebrun, Károly román király, a cseh kormány nagy része — mind azon fáradozott, hogy megtalálja a módját a Franciaország presztízsét ért sérelem reparálásának és annak, hogyan lehet a Jugoszlávia egységét veszélyeztető merénylet következményeit elhárítani.

A legelső lépést ennek a kitűzött célnak az elérésére a szövetséges cseh és a kisantant zsoldjában álló francia sajtó tette meg, amikor megindították a rágalomhadjáratot Magyarország ellen a marseille-i merénylettel kapcsolatban. Ennek a támadásnak az átgondolt célkitűzés mellett volt egy ösztönyszerű indítóoka is: a félelem Magyarországtól, a gyűlölet Magyarország ellen és a rossz lelkiismeret az áldozattal szemben. A második ok, amiért a legkisebb motívumot is felhasználták arra, hogy a gyanút felénk tereljék, a már fentebb vázolt helyzetben található: a figyelmet Franciaország közrendészetének eme botrányáról, amely ott a belügyminiszter bukásához vezetett, más irányba vonzani. Hasonlóképpen Jugoszlávia lakosságának a hangú-

latát is kiélezni a szomszédos ország irányában és így megakadályozni azt, legalábbis egy időre, hogy a király halála következtében belső válság törjön ki, amitől belgrádi kormánykörökben valószínűleg joggal tartanak. A magyar sajtó mint a közvélemény kifejezője, fölüeny nyugalommal fogadta ezt a szervezett hadjáratot. Amilyen méltóságteljesen fejezte ki részvétét és együttérzését a merénylet pillanatában, félretéve az ellenséges érzéseket, nemcsak a jugoszlávok királya, hanem a francia külügyminiszterrel szemben is, aki olyan kegyetlenül és ok nélkül sértette vérig a magyarságot alig néhány hónappal ezelőtt, épúgy s hasonló méltó fonnák között, tiltakozott az egész magyar sajtó a magyarságra szórt koholt vádak ellen. Ugyanezt a méltóságteljes nyugalmat és hidegvért kell megőriznünk mindaddig, amíg a marseille-i tragédia következtében beállott helyzet nem likvidálódik és a felkorbácsolt hullámok nem simulnak el. A nagy, kitűzött politikai célt világosan látjuk: Magyarországot diplomáciai vereségbe akarják belekergetni, elválasztani Olaszországtól, hogy végül belekényszerítsék a kisantantba, abba a csapdába, amelyet már 15 esztendeje nyitva tartanak számára. Mi viszont reméljük, hogy a viharok elmúltával egy újonnan megalapozandó józan béke kilátásaival léphetünk be az 1935-ös esztendőbe.

Az európai politika fejlődése a három úgynevezett antant-nagyhatalom politikájának irányától és attól függ, milyen mértékben lehet Londont, Párizst és Rómát egy nevezőre hozni. Annál a befolyásnál fogva, amellyel Franciaország keleti szövetségesei felett rendelkezik és annál a politikai és pénzügyi hatalomnál fogva, amellyel ma bír, a francia politika iránya és fejlődése alapvető fontosságú ebben a kalkulásban. Azonban ezt az irányt és fejlődést elhatározóan befolyásolhatja London és majdnem ugyanilyen mértékben Róma is. Louis Barthou politikája, elődjének tétovázása után, igen határozottan, majdnem apolitikus merevséggel fejlődött ki. A béke megőrzésének örve alatt célul tűzte ki Németország bekerítését, egyrészt Oroszországnak a francia szövetségi blokkhoz való kapcsolása, másrészt saját kisebb szövetségeseinek a francia politikához való leláncolása által. Teljesen megmerevítette a köztársaság politikáját a leszerelés kérdésében, megtagadva a leszerelt államok egyenjogúságát és egyben a győztes államok haderejének fokozatos leszállítását is. A bekerítést politika eszközeként pedig a már megkötött Balkán-Paktumhoz óhajtotta az Északkelet-Európa államait összekapcsoló Keleti-Paktumot hozzáfűzni, ezt egy Dunai-Paktummal kiegészíteni, amihez végül Középtengeri-Paktum járult volna. A Keleti-Paktumnak a Barthou által Londonba vitt terv szerint aláírói lettek volna Oroszország, a Balti-Államok, Lengyelország, Németország és Csehszlovákia. A Dunai-Paktumnak Magyarország és négy szomszédja; a Balkán-Paktum tagjai tudvalevőleg Bulgária és Albánia kivételével az összes Balkán-Államok; a Középtengeri-Paktumé a Földközi-tenger parti államai lennének. Ennek a körmönfont paktum-inflációs rendszernek, amely a kölcsönös territoriális és segélynyújtási garancia elvén épült fel, közös vonása az, hogy az egyes paktumrendszereket egymáshoz nemcsak a protektorként háttérben álló francia nagyhatalom, hanem az is összeköti, hogy egy vagy két állam a különböző egyes paktumokban azonos, így pl. Csehszlovákia az eredeti terv szerint részt vett volna a Keleti-Paktumban és a Dunai-Paktumban, Románia és Jugoszlávia a dunaiban és a Balkán-Paktumban; mindegyik Balkán-Állam pedig a Földközi-tengeri-Paktumban is. Ha ez a túllogikusan elgondolt rendszer valóra válik, akkor a mai békétlen Európát papírfalakkal bástyázták volna körül és merevítették volna meg mai formájában. Ezt a célt szolgálta Szovjetország népszövetségi felvételének kikényszerítése is. A paktum-inflációs tervet azonban már Barthou halála előtt megbuktatta az, hogy Németország határozottan megtagadta a csatlakozását a

Keleti-Paktumhoz, Lengyelország pedig teljesíthetetlen feltételekhez kötötte. Többi közt Csehszlovákia kizárásához a rendszerből, mert ez államnak a határait nem hajlandó garantálni.

Barthou az olasz-jugoszláv és ennek folyamányaképen az olasz-francia megegyezés tető alá hozásával óhajtotta művét megkoronázni. Hogy milyen jelentőséget tulajdonítottak az Olaszországgal való megegyezésnek, azt legjobban bizonyítja az az inszisztencia, amivel már hónapok óta megtörténtnek jelentették a megegyezést Párizs és Róma között olyan időpontban, amikor még az alapvonalatok illetőleg sem voltak egymással tisztában. Ha ez a megegyezés úgy jön létre, hogy valóban a tisztességes és igazságos békét szolgálja, amint azt Mussolini legutóbbi milánói nagyszabású beszédében hangoztatta, akkor Európa minden állama tényleg megnyugvással üdvözölhetné ezt az államférfim munkát Remélnünk kell tehát, hogy ha Barthou halála változást hoz is a francia politikába, amely talán ezután el fogja kerülni azt a bántó merevséget, amely a tragikusan elhunyt francia külügyminisztert jellemezte, az államférfiak a francia-olasz megegyezésen tovább fognak dolgozni anélkül, hogy emellett figyelmen kívül hagynák más európai államok életbevágó nagy érdekeit is.

A MARSEILLEI GYLKOSSÁG nemcsak a külügyminiszternek az általános benyomás szerint szintén rendőri és talán nem kis részben orvosi hanyagság következtében beállott halála miatt a francia belpolitikai helyzetre is kihatással volt. Ha Doumergue nagy tekintélye nem mentette volna meg, akkor ebbe a kormány is belebukott volna. Sarraut belügyminiszter és a rég esedékes Chéron igazságügyminiszter így is áldozataivá lettek Vlada Georgieff golyóinak. A Doumergue-kormány pártpolitikai összetétele az újjáalakítás után változatlan maradt, mert Barthou helyére az ugyancsak jobboldali Laval volt miniszterelnök, az ő helyébe, mint gyarmatügyi miniszter, viszont Rollin képviselő lépett, aki a Tardieu-kormányban volt miniszter. A radikális Sarraut helyét ugyancsak radikális képviselő, Marchandeu foglalta el úgy, hogy a radikális párt évtizedek óta őrzött fellegvárát, a belügyminisztériumot, amelyből csak Tardieu mozdította ki őket pár hónapra, továbbá is megtartotta. A jobboldali Chéron helyébe a szintén jobboldali nacionalista Lémery szenátor került. Az az egy haszna a francia kormánynak a marseille-i merényletből talán lesz, hogy a külpolitikai mozgalom, amely ennek következtében beállott, esetleg meghosszabbítja életét és elodázhathatja a belpolitikai válságot, amely fenyegeti. A fiatalok és öregek frontjai lassan kezdenek kialakulni Franciaországban és az elégedetlenség azzal a kormányzati rendszerrel, amelyben a Stavisky és Prince botrányok megtörténhettek, amelyben Prince bíró meggyilkolása felfedezetlen és megtorlatlan és egy baráti nemzet uralkodója a szó szoros értelmében védelem nélkül maradhatott, nőttön nő. Az akut válságot azonban Doumergue tervezett, mélyreható alkotmányreformja pattanthatja ki.

A MARSEILLE-I ESEMÉNYEK hozzájárultak a román belső válság teljes megoldásához: a gyilkosság hírének hallatára Titulescu, aki a válságot kirobbantotta, minden további gondolkodás nélkül vállalta a külügyi tárcát az újjáalakított Tatarescu-kormányban. Homályos viszont még most is, miért idézte elő a románok e szeszélyes primadonna-államférfia ezt a kormányválságot, amelyet ő sokkal súlyosabbnak szánt, mint amilyen az a valóságban lett? Valószínűleg több, sőt sorozatos oka lehetett arra, hogy felvesse a bizalmi kérdést, azaz azt a kérdést, bízhatik-e továbbra is a miniszterelnök politikájában? Titulescut elsősorban kellemetlenül érintette Tatarescu látogatása Belgrádban szeptember elején, melyről nem

tudott előre: annak jelét látta ebben, hogy a miniszterelnök önálló külpolitikai akciókat kezd az ő bevonása nélkül, ami megszegése azoknak a feltételeknek, melyek mellett vállalta a részvételt a kabinetben. Úgy látszik elég erős ellentét fejlődött ki közöttük a kisebbségi szerződések Lengyelország részéről egyoldalúan történt felmondásának elbírálása körül is. Tatarescu a jelek szerint hajlandó lett volna támogatni a lengyel akciót és mellé állani. Ezt állítólag Titulescu akadályozta meg, erre mutat legalább a bukaresti lengyel követ éles sajtónyilatkozata bizonyos külföldi befolyásról, mely Románia érdekei ellen érvényesül. Titulescu nyilván a revíziós precedenstől fél, hiszen Románia számára a tiszteletben nem tartott s léptenyomon megszegett kisebbségi szerződések gyakorlatban úgy sem léteznek, tehát nincs szükség nyilvános lerázásukra. Harmadik ok pedig Tatarescu ama szándéka volt, hogy a propagandaügyeket a külügy hatásköréből kivesszi és külön miniszterre bízza, amit végül meg is tett. Ebben Titulescu joggal *capitis deminutio*-t és mindenesetre — nagy anyagi erőforrások elvételét látta. Tatarescu ügyes fogásával, mellyel hirtelen lemondatta az egész kormányt és Titulescu nélkül is újjáalakította, jelezte, hogy ha kell, nélkülözni tudja őt. Sándor király és Barthou erőszakos halála úgy látszik minden feltétel nélkül visszaadta külügyminiszterét s ezzel egyidőre a román válság ismét megoldást nyert. A teherviselőképeség túlfeszítésében s az ennek következtében növekvő deficitben, az adminisztráció tehetetlenségében, az új provinciák — Erdély, Bukovina, Besszarábia, Dobrudzsa — növekvő elégedetlenségében rejlő nagy belső válság viszont tovább dül s ma még nem lehet tudni, végül milyen megoldása lesz.

A FIGYELEM ELTERELŐDÖTT az osztrák helyzet felől is. Ausztria megszűnik-e végül Eris almája lenni olyan jelentékeny európai hatalmak között, amelyek megértő együttműködése a béke egyik záloga? Papén, az új bécsi német követ, igen rövid bécsi időzését békülékeny szellemben használta fel. A német sajtó kerüli az osztrák témát, az osztrák kormány pedig felkérte a bécsi sajtót, hogy kímélje a Führer személyét és a nádpolitikát. A németországi osztrák légiót, ha nem is oszlatták fel, áthelyezték Észak-Bajorországba és — szeretnének megszabadulni tőle. Frauenfeldet és a veszélyes Habichtot, propaganda-főnökét, a jelek szerint elhallgattatták; mindkét oldalról kifejezésre jut tehát valamilyen békülési akarat; hacsak az osztrák náci-vezérek csalódott reményei és egyéb — nem utolsó sorban szocialista és kommunista:— befolyások más irányban nem érvényesülnek, egyes feltételek adva lennének a megegyezésre, legalább is a viszály elcsendesedésére.

Időközben az Ausztria függetlenségének biztosítására különböző oldalról, különböző céllal indított akció Genfben papírgyőzelemmel végződött. Az osztrák kormány úgy vélte, hogy érdeke lenne, ha a nagyhatalmak egyedül vagy pedig összes szomszédjai effektív biztosítékot nyújtanának integritása, illetve függetlensége védelmére. Európai érdeknek látszanék másrészt, hogy Olaszország, amely gyors és bölcs akcióval júliusban lehetővé tette az osztrák belső rend helyreállítását, amennyiben hasonló eset megismétlődne, a két másik nagyhatalom hozzájárulásával és támogatásával tehessen hasonló biztosító lépéseket. Franciaország, bizonyos kautélák mellett, ehhez hozzájárulhatott volna, ha kis szövetségesei megengednének, illetve hajlandók lennének politikájukban a francia érdekekhez alkalmazkodni s nem azt követelni, hogy Franciaország kövesse az ő utasításait. Már említettük, mily ellentétesek a kisantant egyes államainak érdekei az Anschluss-szal szemben. Ezeket a genfi tárgyalások alatt annyira sikerült áthidalni, hogy megegyeztek olyan formában, mely szerint Ausztria

függetlenségének veszélyeztetése esetén a népszövetségi Tanács döntene a további teendőkről. Ezt a formulát—minthogy az Olaszország számára elfogadható megoldást a kisantant ellenezte — Barthou is magáévá tette, de ez természetesen nem felelhetett meg sem a gyakorlati érdeknek, mely esetleg rögtöni akciót kívánna, sem Olaszországnak és Angliáénak. Anglia ugyanis hagyományos politikájánál fogva kerülni akarja, hogy a kontinensen létező addigi katonai kötelezettségeihez újak járuljanak. Már pedig ha a Tanácsra bízna a döntést, csak két alternatíva közt választhat: vagy megakadályozza a Tanács határozatát saját szavazatával, ami kellemetlen ódium, vagy pedig vállalnia kell a létrejövő határozatból ráháruló katonai kötelezettségeket. Végül a teljes ellentétes érdekek és nézetek egymást paralizáló összeütközéséből a népszövetségi közgyűlés utolsó napján megszületett a három nagyhatalom egy újabb deklarációja. Ez a szöveg a London, Párizs, Róma által február 17-én külön-külön tett s Ausztria függetlenségének biztosítását kívánatosnak jelző nyilatkozatot közössi alakította át, megerősítette és hozzáfűzte, hogy ez az elgondolás fogja „közös politikájukat inspirálni“. Valamit létre kellett hozni, de kétségtelen, hogy Ausztria függetlensége azáltal, amit létrehoztak, nem látszik lényegesen biztosabbnak, mint előtte volt, hacsak más, békés úton nem biztosítják.

A NÉPSZÖVETSÉG évi közgyűlésének szeptember 10-étől 27-éig tartott tizenharmadik ülészakát az osztrák kérdésben a kulisszák mögött folytatott küzdelmen kívül három esemény tette érdekessé és nevezetessé: Oroszország felvétele, a lengyel bejelentés a kisebbségi szerződésekről és a magyar kisebbségekről szóló vita. Az Oroszországnak Franciaország által kieroszakolt felvételéről megindult vitában a legtiszteletreméltóbb volt Svájc szereplése: kiváló delegátusa, Motta szövetségi tanácsos, a közgyűlés egyik legtiszteltebb személyisége, elmondta mindazokat az erkölcsi és nemkevésbébbé gyakorlati érveket, amelyek a Szovjetnek a más elveken felépült társadalmakon nyugvó államok szövetségébe való felvétele ellen szólnak. Nyilvánvaló volt, hogy azt mondja el, amit a delegátusok nagy többsége belsejében vall és érez, de nem mer kimondani. A szavazásnál az opportunizmus győzött az elven és az erkölcsi parancsokon. Meg fogjuk látni, melyiknek van igaza a gyakorlati politikában?

A nehezen meginduló közgyűlési vitát Beck lengyel külügyminiszternek kijelentése kavarta fel: minthogy, mondotta, a nagyhatalmak nem egyeznek bele a kisebbségvédelem általános kiterjesztésébe, Lengyelország a maga részéről megtagadja a részvételt minden olyan nemzetközi intézményben, amely a kisebbségvédelemmel foglalkoznék. Szerinte a lengyel alkotmány a kisebbségeknek teljes védelmet nyújt. Ez az elhatározás, amely a Lengyelország által aláírt kisebbségi szerződéseket egyoldalú akarat-elhatározással felbontja, óriási konstemációt keltett elsősorban az ezeket a szerződéseket aláíró nagyhatalmak körében. Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország képviselői rögtön válaszoltak Becknek, tónusban és felépítésben különböző, de lényegükben azonos beszédekben. Rámutattak arra, hogy a kisebbségi kötelezettségeket vállaló új, vagy nagy területekkel megnövelt régebbi államok létrejötte, illetve területgyarapodásának kiegészítő feltétele volt, hogy az uralmuk alá jutó tekintélyes nemzeti kisebbségek védelmére nemzetközi szerződések által biztosított és a Népszövetség égisze alá helyezett kötelezettségeket vállaltak. Ezeknek a szerződéseknek érvénye alól csupán a többi aláíró hatalmak hozzájárulásával mentesíthetik magukat: ugyanez a módja a változások elérésének. A hatalmak hajlandóknak mutatkoztak ezirányú tárgyalások felvételére, de figyelmeztették Lengyelországot, hogy az új szerződés létrejötteig a régi szerződés

s az arra felépülő kisebbségi procedurális tanácsi határozatok, melyek alatt Lengyelország aláírása is szerepel, kötelezőek. A kisebbségi védelem kiterjesztését minden államra a nagyhatalmak továbbra is kereken visszautasították. Kiemelendő a vitából Aloisi báró olasz fődelegátus beszéde, aki kijelentette, hogy Olaszország mindig a szerződések revíziója mellett foglalt állást, mert az egészséges nemzetközi fejlődésnek ez az alapja s állandó békéhez és nyugalomhoz csak ez vezethet el, de kizárta az egyoldalú, egyetlen kontrahens — szerződésaláíró fél — akaratából végrehajtott revíziót. A békés revízió melletti állásfoglalás világos és nyilván Magyarországra vonatkozott a Duce nagyszabású politikai elgondolásának megfelelően. Ezt mint újabb jelét annak, Mussolini milyen megingathatatlan következetességgel vezeti Olaszország politikáját, Magyarország mély hálával és örömmel vette tudomásul. Így a lengyel bejelentés, amely bennünket oly közvetlenül és életbevágóan érint, tulajdonképpen nem a kisebbségvédelem lerázása szempontjából jelentett precedenst, hanem - egyelőre legalább — ismét demonstrálta általában a szerződések észszerű revíziójának a szükségét.

A lengyel akció különben pedig ráterelte a figyelmet a kisebbségvédelem égető kérdésére. A magyar kormány helyesen ismerte fel azt a kötelességét, hogy különösen az erdélyi magyar kisebbségek tragikussá váló üldöztetésének ügyét komoly formában hozza fel az erre illetékes fórumok egyike, a Nemzetek Szövetsége Közgyűlése előtt. Eckhardt Tibor, Magyarország egyik fődelegátusa, két nagyszabású beszédben tette szóvá a Magyarországot és a magyarságot az utódállamok részéről ért sérelmeket. Az egyikben a szellemi együttműködés témájának tárgyalása kapcsán arra a visszaélésre mutatott rá, hogy az utódállamok a Magyarországról származó magyarnyelvű szellemi termékeket nem engedik be államaik területére és pedig nemcsak a politikai tárggyal foglalkozókat, hanem irodalmi és tudományos műveket sem. Bár a Közgyűlés politikai főbizottságának elnöksége, sőt a Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézete részéről megértés mutatkozott, a kisantant államai továbbra is megmaradtak kultúr-ellenes álláspontjuk mellett, amelyet 15 éve a legridegebben fenntartanak. Jellemző, hogy éppen ők szoktak szemrehányást tenni és bennünket a külföldön megvádolni azzal, hogy közeledési kísérleteiket nem honoráljuk — s teszik ezt akkor, amikor a területükön élő őslakos magyarságtól elzárják azokat a szellemi termékeket, amelyek hivatottak arra, hogy fenntartsák a szellemi és érzelmi kapcsolatokat a magyarság különböző csonkjai között.

Másik, szintén nagyszabású beszédben Eckhardt Tibor különösen a magyarság rendszeres üldözésére és annak kegyetlen eseteire mutatott rá, amelyeknek Erdélyben esik áldozatul. A kisantant képviselőinek válasza — a vitában Benes személyesen vett részt, míg Romániát és Jugoszláviát genfi diplomáciai kiküldöttjük képviselte. — elsősorban azt a tételt fejtegette, hogy a Közgyűlés nem kompetens a kisebbségi kérdés tárgyalására, mert ezt a szerződések a Tanács kompetenciájába utalják. Ez az érvelés azonban nem helytálló: a Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya alapján a Közgyűlés minden olyan kérdés tárgyalására hivatott, amely a nemzetek közötti békét érinti. A Közgyűlés VI. Bizottságának kiváló elnöke, Madariaga spanyol nagykövet is erre az álláspontra helyezkedett és nem korlátozta a magyar delegátus szólásjogát. Benes inszINUÁCIÓKKAL telt viszonzásában azt a javaslatot tette, hogy teljes reciprocitás alapján szívesen tenné a kisebbségek helyzetét Csehszlovákiában és Magyarországon nemzetközi vizsgálat tárgyává. Amidőn azonban ezt a propozíciót a magyar delegátus nagy taktikai ügyességgel magáévá tette és az együttműködés szellemében azt javasolta, hogy Magyarország és a három utódállam forduljon a népszövetségi Tanácshoz és kérje egy nemzetközi bizottság kikül-

dését, amely hivatott lenne a kisebbségek helyzetét a négy államban vizsgálat tárgyává tenni és megállapítani, megfelelnek-e a kisebbségi szerződésekben foglalt kötelezettségeknek, Benes is, társai is kibújtak az előbbi propozícióban erkölcsileg vállalt kötelezettség alól. Visszatértek ugyanis ahhoz az állásponthoz, hogy a Tanács normális eljárási szabályai szerint kezelje a kérdést, ami nyilván annyit jelent, hogy vég nélkül el akarják húzni a tárgyalást a Tanács vagy annak hármás bizottságai előtt. Reméljük, hogy a Nemzetek Szövetségének Közgyűlése előtt méltósággal és ügyességgel felvetett problémát, amelytől az egész magyarság léte és jövője függ, a magyar kormány nem fogja elejteni, hanem következetes munkával legelsőbbrendű kötelezettségének fogja tekinteni e méltányos, igazságos és a szerződéseken alapuló megoldás szorgalmazását és kikényszerítését.

UGYANAKKOR, mikor a Nemzetek Szövetsége a civilizált polgári államok e közösségébe nagy szótöbbséggel, csupán három állam — Svájc, Hollandia, Portugal — szavazata ellen felvette a Szocialista Szovjetköztársaság Szövetségét, a legkülönbözőbb helyeken és országokban látjuk nyomát a kommunista propaganda különböző robbantó megnyilvánulásainak. Érdekes volt ebből a szempontból az október elején lezajlott spanyol forradalom eseményeit és tanulságait figyelemmel kísérni. Az 1931 áprilisában lezajlott köztársasági forradalom a radikális és szocialista elemeket juttatta uralomra; de már a következő választás, amely 1933 őszén zajlott le, megmutatta, hogy az ország relatív többsége konzervatív és katolikus. A mai cortezben a radikálisok beszámításával a polgári, konzervatív és katolikus pártoké a többség. A cortez legerősebb pártja a katolikus agrárpárt, amely a köztársaságot csak elismeri, de nem nevezi magát köztársaságinak. Mint-hogy eddig a szocialista párt bevonásával csak kisebbségi kormányt lehetett alakítani, a cortez e legnagyobb pártja megtagadta Samper kisebbségi kormányának támogatását, hogy lehetővé tegye az alkotmánynak és a parlamentarizmusnak megfelelően egy többségi kormány alakítását. Alcalá Zamora elnök kénytelen volt ezt az alkotmányjogilag megtámadhatatlan tételt alapul elfogadni és Lerroux radikálispárti vezért megbízni egy többségi kormány megalakításával. Ekkor már nyilvánvalóvá vált, hogy a szocialisták és kommunisták ezt a kormányt, amelynek programja nyilvánvalóan az agrártörvényhozás megváltoztatása és az alkotmány egyházellenes szakaszainak törlése lesz, a legélesebben, esetleg forradalom útján fogják eltávolítani akarni. A kormány a radikálisok, a liberális demokraták és a katolikus agrárius szövetség tagjaiból alakult meg. Erre a forradalom elsősorban Katalóniában és Aszturiában, de Madridban is a következő napon kitört. A kormány azonban megmutatta, hogy a helyzet magaslatán áll. A hadsereg hű maradt hozzá és ennek az erejével leverte a zendülést. Amidőn a katalán kormány kimondta Katalónia függetlenségét a szövetséges spanyol köztársaság kebelében, maga Barcelona katalán nemzetiségű katonai kormányzója is szembefordult Spanyolország történelmi egységének megtörőivei. A katalán forradalmat 12 óra alatt leverték s az eredmény a vérmes és telhetetlen katalánok számára valószínűleg az lesz, hogy ellenkezőleg a Companys-kormány által legutóbb kicsikart — különösen az agrártörvényhozás téren elért — engedményeket is el fogják veszíteni. Megnyugtató a mai turbulens Európában, hogy Spanyolországban a mai helyzet szerint maradék nélkül a polgári gondolat győzött, amely a polgári társadalom eddigi vívmányait, többi közt a vallás szabadságának tiszteletét, fogja ezután is fenntartani.